

Fjodor Dostojevski

KULTA-AIKA TASKUSSA

Kirjoituksia Venäjän maasta ja hengestä

Suomentanut Tiina Kartano

Käännöksen tarkistanut Arja Pikkupeura

niin & näin
Tampere 2015

VENÄJÄNKIELISET ALKUTEOKSET

aikakauslehdistä *Vremja* (1861–1862) ja *Dnevnik pisatelja* (1876).

SUOMENNOS

© Tiina Kartano ja Eurooppalaisen filosofian seura ry

ISBN-NUMERO

978-952-5503-89-0

KANSI

Hanna Hyvönen

TAITTO

Susanna Laurola

PAINOTYÖ

Tallinnan kirjapaino-osakeyhtiö,

Tallinna 2015

KUSTANTAJA

Eurooppalaisen filosofian seura ry

FILI
FILIALETTIUM INSTITUTUM

FILI – Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus

on tukenut tämän kirjan kääntämistä

Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto

on tukenut tämän kirjan kääntämistä

SISÄLLYS

TIINA KARTANO

VAIKENEMISEN JA SIPERIAN VUOSIKYMMENEN PÄÄTÖS:
FJODOR DOSTOJEVSKI ETSII VENÄJÄN KANSAN
ALKUPERÄÄ JA OMINAISLAATUA 7

FJODOR DOSTOJEVSKI

Osa I. Poimintoja *VREMJA*STA VUOSILTA 1860–1862

ILMOITUS *VREMJA*-LEHDEN TILAUksesta VUODELLE 1861 48
KIRJOITUSSARJA VENÄLÄISESTÄ KIRJALLISUUDESTA I– 4:
1. Johdanto 56
2. Kirjaviisuus ja lukutaito. Ensimmäinen artikkeli 103
3. Kirjaviisuus ja lukutaito. Toinen artikkeli 126
4. Viimeaikaisia kirjallisia ilmiöitä: *Den*-lehti 181
ILMOITUS *VREMJA*-LEHDEN TILAUksesta VUODELLE 1862 198
KAKSI TEOREETIKKOJEN LEIRIÄ:
DEN-LEHDESTÄ JA HIEMAN MUUSTAKIN 204
ILMOITUS *VREMJA*-LEHDEN TILAUksesta VUODELLE 1863 229

Osa 2. Poimintoja *DNEVNIK PISATELJA*STA VUODELTA 1876

TAITEILIJAKLUBIN KUUSIJUHLA 240
KULTA-AIKA TASKUSSA. 246
VENÄJÄN VAI RANSKAN KIELI? 248
MITÄ KIELTÄ KANSAKUNNAN ISÄN TULEE PUHUA?. 252
MAA JA LAPSET 260

MAA JA LAPSET

– Maa on kaikki kaikessa, paradokseilla leikittelevä tuttavani jatkoi. – Minulle on luontevaa, etten erottele maata ja lapsia. En kylläkään rupea tätä ajatusta teille sen enempää kehittelemään, käsitätte sen näinkin, jos vain hieman paneudutte. Nythän on niin, että kaikki johtuu maata koskevasta erehdyksestä. Voi olla jopa, että kaikki muukin, kaikki muutkin inhimilliset puutteet ovat seurausta maata koskevasta virheestä. Miljoonilla köyhillä ei ole maata, etenkin Ranskassa, missä maa on vähissä jo muutenkin – niinpä heillä ei ole paikkaa, missä synnyttää lapsia, ja heidän on synnyttävä kellareissa, eikä näin synny lapsia, vaan Gavrocheja²³⁶, joista puolet ei pysty nimeämään isäänsä, ja toinen puolikas ei ehkä äitiäänkään. Tämä on yksi äärilaita, mutta myös toisella äärilaidalla, ylhäisöllä, on luullakseni maaongelma, vaikkakin toisenlaatuinen, päinvastainen ja ehkä jo Gallian kulkijasta Klodvigista²³⁷ juontuva: heillä on kullakin liikaa maata henkeä kohden, maata on ahnehdittu liikaa, suhteettoman paljon, ja sitä hallitaan liian lujalla kädellä myönnytyksiä tekemättä. Näin ollen tilanne on epänormaali molemmissa ääripäissä. Jotakin tässä on tapahduttava ja jonkin on muututtava, niin että kaikilla on maata, ja lasten on synnyttävä omalle konnulle eikä kadulle. Enpä tiedä, en tosiaankaan tiedä, miten tämä olisi korjattava, mutta tiedän, että lapsilla ei vielä ole siellä paikkaa missä syntyä. Työskennelköt minun puolestani tehtaassa: tehdaskin on luvallinen, ja tehdas syntyy aina viljelykseen jo otetun maan viereen – se on tehtaan laki. Mutta olkoon jokaisella tehdastyöläisellä tieto siitä, että hänellä on Puutarha jossain tuonempana, kultaisen auringon ja viiniköynnösten alla, hänen

oma tai paremminkin hänen yhteisönsä Puutarha, ja siinä Puutarhassa elelee hänen vaimonsa, erinomainen eukko, ei kadulta poimittu vaan sellainen, joka odottaa häntä ja rakastaa, ja vaimon hoivissa ovat hänen lapsensa, jotka leikkivät keinuhevosella ja jokainen tuntee isänsä. *Que diable*²³⁸, kaikki kunnolliset ja terveet pikkupojat syntyvät keinuhevosen kanssa, se pitää jokaisen säällisen isän tietää, jos haluaa olla onnellinen. Sinne hän kantaa myös ansaitsemansa rahat, eikä juo niitä kapakassa kadulta löytämänsä naikkosen kanssa. Vaikka Puutarha ei voisi-kaan elättää häntä ja perhettä, niin että he pärjäisivät ilman tehdastyötä (ei ainakaan esimerkiksi Ranskassa, missä maata on niin vähän), tietäköön hän silti, että ainakin hänen lapsensa kasvavat siellä omalla maaperällä, puiden keskellä viiriäisiä pyydystellen. Lapset käyvät koulua peltojen keskellä, ja itsekin hän aikansa työtä tehtyään pääsee sinne kuitenkin lepäämään ja myöhemmin myös kuolemaan. Loppujen lopuksi kuka tietää, vaikka elantokin ihan järjestyisi, ja ehkei niitä tehtaitakaan tarvitse pelätä, ehkä se tehdaskin sopii rakentaa keskelle Puutarhaa. Sanalla sanoen en tiedä, miten tässä käy, mutta kyllä se toteutuu, Puutarha saadaan. Palauttakaa mieleenne nämä minun sanani vaikka sadan vuoden kuluttua, muistakaa, mitä selostin teille Emsissä, keinotekoisessa puutarhassa ja keinotekoisien ihmisten keskellä. Ihmiskunta uudistuu Puutarhassa, ja Puutarha eheyttää ihmiskunnan – kaava on sellainen. Nähkääs, ensin oli linnoja ja niiden vierellä maataloja, linnoissa asuivat paronit ja maataloissa vasallit. Sitten alkoi pieniin muurin ympäröimiin kaupunkeihin ilmaantua porvaristo, hitaasti ja pienen pienenä. Ajan myötä linnat hävisivät ja syntyi kuninkaallisia pääkaupunkeja, suuria kaupunkeja, joissa oli kuninkaan hovi ja hovin asuinrakennukset, ja niitä on ollut aina meidän vuosisadallamme asti. Meidän vuosisadallamme tapahtui kauhistuttava valankumous, ja porvaristo otti vallan. Sen myötä ilmaantui hirtittäviä kaupunkeja, sellaisista ei kukaan olisi osannut uneksiakaan. Koskaan aikaisemmin ihmiskunta ei ollut nähnyt sellaisia kaupunkeja kuin 1800-luvulla ilmaantui. Kaupungeissa oli kristallipalatsit ja maailmannäyttelyt²³⁹ kansainvälisine

hotelleineen, pankkeineen, budjetteineen, saastuneine joki-
neen, lastaussiltoineen, kaikenlaisine yhtymineen, ja kaikkia
niitä ympäröivät tehtaot ja teollisuuslaitokset. Nyt odotetaan
kolmatta vaihetta: porvaristo katoaa ja suuri ihmiskunnan uu-
distuminen alkaa. Silloin maa jaetaan yhteisöille ja puutarha-
elämä alkaa. ”Ihmiskunta uudistuu puutarhassa, ja puutarha
eheyttää ihmiskunnan.” No niin, on siis linnat, kaupungit ja
puutarha. Jos haluatte kuulla aatokseni, niin minun mielestäni
lasten, oikeiden, toisin sanoen ihmisen lasten on synnyttävä
multaiselle maalle, ei katukivelle. Myöhemmin voi elää kivetyl-
lä kadulla, mutta kansakunnan erittäin suuren enemmistön on
synnyttävä ja *varuttava* multamaalla, sillä maaperällä, josta lei-
pävilja ja puut kasvavat. Silti eurooppalaiset proletaarit ovat täy-
sin kadulta syntyisin. Puutarhassa lapset pulpahtavat suoraan
maasta, kuten Aatami, eivätkä he astu tehtaisiin yhdeksän iässä,
kun leikit vielä ovat mielessä, heidän selkärankansa ei köyristy
työkoneen ylle eikä mielensä tylsisty konekurimuksessa, jota
porvaristo palvoo ja joka turruttaa mielikuvituksen lukematto-
milla höyryävillä putkirivistöillään ja tuhoaa moraalin tehtaan
turmeluksella, jollaista edes Sodoma ei tuntenut. Eivätkä pojat
ja tytöt ole kymmentä vuotta vanhempia, hyvä jos niin olisikin
vain täällä, mutta että vielä meillä Venäjälläkin, missä maata on
niin paljon ja tehtaotkin ovat pelkkä vitsi ja sinne missä on kol-
me kirjuria syntyy kaupunkipahanen. Siitä huolimatta, jos näen
missään tulevaisuuden siementä tai ideaa, niin meillä Venäjällä.
Minkä vuoksi? Sen vuoksi, että meillä kansalla on yksi näihin
päiviin asti eheänä säilynyt periaate: maa on kansalle *kaikki kai-
kessa*, ja kansalle kaikki on maasta peräisin ja maan antamaa, ja
näin tuntee jopa kansan suuri enemmistö. Tärkeintä tässä kui-
tenkin on se, että tämä on normaali ihmisyyden laki. Maassa ja
maaperässä on jotakin pyhää. Jos haluatte, että ihmiskunta syn-
tyy uudelleen paremmaksi, melkein kuin villieläimistä olisi teh-
tävä ihmisiä, jakakaa silloin heille maata – ja saavutatte päämä-
rän. Ainakin meillä maa ja talonpoikaisyhteisö ovat aivan
kauhistuttavassa jamassa, myönnän sen, mutta onhan se valtaisa
siemen tulevaisuuden idealle, ihan kaikkialla, koko ihmis-

kunnalle, se on koko jutun ydin. Minusta järjestys on maassa ja tulee maasta, tämä pätee kaikkialla ja koko ihmiskunnassa. Jok'ikisessä maassa kaikki järjestys – poliittinen, valtiollinen tai mikä tahansa – on aina sidoksissa kunkin maan maaperään ja maanomistusoloihin. Minkä muodon on saanut maanomistus, sen muodon on saanut kaikki muukin. Jos meillä Venäjällä josain vallitsee epäjärjestys, niin juuri maanomistuksessa, maanomistajien suhteissa työläisiin ja toinen toisiinsa, itse maanmuokkauksen luonteessa. Ja niin kauan kuin tätä kaikkea ei saada järjestykseen, ei kannata odottaa lujaa järjestystä missään muussakaan. Enhän toki syytä ketään enkä mitään: tämä on maailmanhistoriaa – sen me ymmärrämme. Mielestäni lunastimme itsemme irti maaorjuudesta vielä niin halvallakin, maasäädöksen ansiosta. Tämän säädöksen varaan lasken kaikessa muussakin. Se on jälleen yksi kansan alkuperistä, yksi niistä periaatteista, joiden olemassaolon kaiken maailman Potuginit²⁴⁰ yhä edelleen kieltävät. No, entä sitten nämä kaikki meidän rautatiemme, kaikki meidän uudet pankkimme, yhtymämme ja luottomme – ne ovat mielestäni toistaiseksi aivan roskaa, rautateistämme tunnustan vain strategiset. Nämä kaikki olisi pitänyt aloittaa maajärjestelyjen jälkeen, silloin se olisi tapahtunut luonnollisesti, mutta nyt kaikki on pelkkää pörssipeliä, jatkujen pörhistelyä. Teitä naurattaa, olette eri mieltä, kaikin mokomin. Minäpä juuri luin erään venäläisen maanomistajan muistelmat, jotka on kirjoitettu vuosisadan puolivälissä. Hän tahtoi jo 1820-luvulla vapauttaa musikkansa. Siihen aikaan se oli harvinaisen uutinen. Saavuttuaan kyläänsä hän muun muassa perusti sinne koulun ja alkoi opettaa maaorjien lapsille laulua kirkko-kuorossa. Toinen maanomistaja, naapuri, tuli hänen luokseen ja kuultuaan kuoroa hän sanoi: ”Kylläpä hyvin keksitte; näin kun opetatte heitä löydätte varmasti ostajan koko kuorolle. Siitä pidetään ja teille maksetaan hyvät rahat kuorosta.” Siis silloin kun voitiin vielä myydä pikkulasten kuoroja ”pois vietäviksi” isiltä ja äideiltä, ja maaorjien vapauttaminen oli vielä outoa ja ihmeellistä venäläisellä maaperällä. Hän alkoi puhua musikoille tästä ihmeestä, ja he kuuntelivat, pähkäilivät, säikähtivät ja sanailivat

pitkään keskenään, kunnes palasivat hänen puheilleen: ”No, miten käs maa?” – ”Maa on minun, teidän ovat tuvat ja maatalot, mutta maasta korjaamastanne sadosta tulee vuosittain puolet minulle.” He raapivat päätään: ”Ei, ei, johan on paree pysyä entisesä: me olemme teidän, ja maa on meidän.” Tämä hämmästytti tietenkin maanomistajaa: kyllä ovat metsäläisiä, eivät edes vapautta halua moraalisessa alhossaan, vapautta, sitä ihmisten korkeinta hyvää ja niin edelleen. Myöhemmin sanonta tai oikeammin kaava ”me olemme teidän, ja maa on meidän” tuli kaikkien tietoon, eikä ketään enää hämmästyttänyt. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin se, mistä kummasta saattoi ilmaantua tällainen ”luonnoton ja kaikesta poikkeava” käsitys maailmanhistoriasta, jos nyt vain verrataan Eurooppaan? Huomatkaa vielä, että juuri siihen aikaan meillä tietoviisaitten kesken riehui kiihkeimmillään sota siitä, ”onko meillä itse asiassa vai eikö meillä ole jonkinlaisia kansan alkuperiä, periaatteita, jotka ansaitsisivat koulutetun väen huomion?” Ei mutta älkähän nyt, siis eihän venäläinen alun alkaen eikä milloinkaan ole voinut kuvitella itseään ilman maata. Hämmästyttävintä tässä on silti se, että myös maaorjuuden jälkeisenä aikana kansa pitäytyi olennaisilta osin tässä samassa kaavassa, eikä kansan valtaenemmistö edellenkään voi kuvitella itseään ilman maata. Jo silloin, kun se ei halunnut vapautta ilman maata, oli maa sille etusijalla, kaiken perusta, maa on aivan kaikki, ja maastahan tulee kaikki muu, siis vapaus, elämä, kunnia, perhe, pienokaiset, järjestys ja kirkko – sanalla sanoen kaikki mikä on kallisarvoista. Tämän kaavanpa takia se piti sellaisenkin asian kuin kyläkunta. Mutta mikä on kyläkunta? Toisinaan vielä maaorjuuttakin raskaampi! Kaikki puhuvat kyläkunnan maanomistuksesta, kaikki tietävät kuinka paljon se jarruttaa vaikkapa vain taloudellista kehitystä, mutta ei, kuitenkin siinä samalla piilee siemen jostakin uudesta, paremmasta, tulevasta ja ihanteellisesta, joka kaikille on luvassa, josta ei tiedetä, miten se tapahtuu, mutta joka yksin meillä on alullaan ja joka yksin meillä voi toteutua, sillä se ei ilmaannu sotimalla ja kapinoimalla, vaan sittenkin suuren ja kaikkinaisen yksimielisyyden tuloksena, ja yksimielisyys on saavutettu jo nyt

sen puolesta tehdyillä suurilla uhrauksilla. Näin huomisen lapset syntyvät Puutarhassa ja kasvavat oikein, eivätkä kymmenkesäiset tyttöset silloin enää juo raakaa vodkaa työläisten kanssa kapakoissa. Hyvä herra, lasten on niin vaikea kasvaa meidän aikanamme! Lapsistahan minä vain halusin puhua, sen vuoksi teitä vaivasin. Lapsethan ovat tulevaisuus, ja vain tulevaisuuttahan me rakastamme, kun taas nykyhetki ei ketään huoleta. Ei ainakaan minua, eikä varmaan teitäkään. Siksipä juuri rakastamme kaikkein eniten lapsia.

SUOMENTAJAN HUOMAUTUKSET

236. Gavroche on henkilöahamo Victor Hugon *Kurjissa*. Hän on katupoika, jonka kerrotaan itse valinneen tämän nimen itselleen eikä hänen oikeaa nimeään kerrota. *Gavroche* (ransk.) – ”katupoika”.
237. Klodvig I (465–511) oli frankkien kuningas.
238. Viite alkutekstissä: *Que diable* (ransk.) – ”piru vieköön”.
239. Vuosina 1851 ja 1862 Lontoon maailmannäyttelyissä nähtiin lasista ja teräksestä valmistettu valtaisa paviljonki.
240. Potugin on läntistä sivistystä kannattava henkilö Ivan Turgenevin romaanissa *Dym* (1867). *Savua*. Suom. Matti Lehmonen. Tammi, Helsinki 1981.

niin & näin -kirjoissa ilmestynyt

1. MIKKO LAHTINEN (toim.), *Henkinen itsenäisyys*
2. MARTIN HEIDEGGER, *Silleen jättäminen*
3. RALPH WALDO EMERSON, *Luonto*
4. PEKKA PASSINMÄKI, *Kaupunki ja ihmisen kodittomuus*
– *Filosofinen analyysi rakentamisesta ja arkkitehtuurista*
5. QUENTIN SKINNER, *Kolmas vapauden käsite*
6. PERTTI AHONEN, *Vireällä mielellä*
– *Ymmärtämisen ja eettisyyden mielialat*
7. JULIEN OFFRAY DE LA METTRIE, *Ihmiskone*
8. T. P. USCHANOV, *Wittgenstein in Finland – A Bibliography 1928–2002*
9. MIKA HANNULA, JUHA SUORANTA & TERE VADÉN,
Otsikko uusiksi – Taiteellisen tutkimuksen suuntaviivat
10. TOMMI WALLENIUS, *Filosofian toinen – Levinas ja juutalaisuus*
11. DANIEL JUSLENIUS, *Suomen onnettomuus – De Miseriis Fennorum*
12. MICHEL ONFRAY, *Kapinallisen politiikka*
– *Tutkielma vastarinnasta ja taipumattomuudesta*
13. J. J. F. PERANDER, *Yhteiskunta uutena aikana & muita kirjoituksia*
14. JUSSI BACKMAN, *Omaisuus ja elämä*
– *Heidegger ja Aristoteles kreikkalaisen ontologian rajalla*
15. NICCOLÒ MACHIAVELLI, *Castruccio Castracanian elämä*
16. JUKKA PAASTELA (toim.), *Terrorismi*
– *Ilmiön tausta ja aikalaisanalyysyjä*
17. LAURI MEHTONEN, *Moderniteetin jäljillä*
– *Tekstejä aistisuudesta, tiedosta ja sivistyksestä*
18. ARTHUR SCHOPENHAUER, *Taito olla ja pysyä oikeassa*
– *Eristinen dialektiikka*
19. JUHA DRUFVA, *Unohdettuja ajatuksia etsimässä*
20. JUHA VARTO & HAKIM ATTAR, *Syvä laulu*

21. JUSSI BACKMAN & MIIKA LUOTO (toim.), *Heidegger – Ajattelun aiheita*
22. KARI VÄYRYNEN, *Ympäristöfilosofian historia – määrittämyytistä Marxiin*
23. TERE VADÉN, *Karhun nimi – kuusi luentoa luonnosta*
24. GUY HAARSCHER, *Tunnustuksettomuus*
25. JOSÉ ORTEGA Y GASSET, *Ajatuksia tekniikasta*
26. TAPANI KILPELÄINEN (toim.), *Kääntökirja – Kirjoituksia kääntämisen filosofiasta*
27. MARTIN HEIDEGGER, *Tekniikka ja käänne*
28. SIMONE WEIL, *Juurtuminen – Alkusoitto ihmisvelvollisuuksien julistukselle*
29. MIKA HANNULA, *Suomalaisuudesta – Erään sukupolven tarina*
30. FRIEDRICH NIETZSCHE, *Tragedian synty*
31. EDMUND HUSSERL, *Geometrian alkuperä – Johdanto Jacques Derrida*
32. WILLIAM JAMES, *Pragmatismi – Uusi nimi eräille vanhoille ajattelutavoille*
33. TUUKKA TOMPERI & HANNU JUUSO (toim.), *Sokrates koulussa – Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa*
34. JUHA VARTO, *Tanssi maailman kanssa – Yksittäisen ontologiaa*
35. GIORGIO COLLI, *Nietzschen jälkeen – miten tullaan filosofiksi*
36. FJODOR DOSTOJEVSKI, *Talvisia merkintöjä kesän vaikutelmista*
37. MIGUEL DE UNAMUNO, *Traaginen elämäntunto*
38. JOYCE CAROL OATES, *Nyrkkeilystä*
39. MARTIN HEIDEGGER, *Esitelmiä ja kirjoituksia osa II*
40. E. M. CIORAN, *Hajoamisen käsikirja*
41. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE, RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES, *Matildan ja Taavetin matemaattiset seikkailut*
42. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE, RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES, *Matildan ja Taavetin seikkailut tieteen maailmassa*
43. OSCAR BRENIFIER, *Keskusteleva opetus*
44. MAUGHN GREGORY, *Filosofiaa lapsille ja nuorille*
45. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE, RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES, *Filosofoidaan matematiikasta ja luonnontieteistä*
46. JOHN DEWEY, *Taide kokemuksena*
47. PIERRE HADOT, *Mitä on antiikin filosofia?*
48. MARTIN HEIDEGGER, *Mitä on metafysiikka?*

49. ANN MARGARET SHARP, *Nukkesairaala*
50. ANN MARGARET SHARP & LAURANCE JOSEPH SPLITTER,
Kuka minä olen? – Nukkesairaalan opettajanopas
51. SAMI PIHLSTRÖM, *Elämän ongelma – Filosofian eettinen ydin*
52. NORMAND BAILLARGEON, *Älyllisen itsepuolustuksen pikakurssi*
53. BEATE BØRRESEN, BO MALMHETER & TUUKKA TOMPERI,
Ajatellaan yhdessä – taitavan ajattelun työkirja
54. ROGER-POL DROIT, *Filosofoidaan lasten kanssa*
55. LEENA KURKI & TUUKKA TOMPERI, *Väittely opetusmenetelmänä*
– *Kriittisen ajattelun, argumentaation ja retoriikan taidot käytännössä*
56. LUDWIG WITTGENSTEIN, *Ajatusliikkeitä*
– *Päiväkirjat 1930–1932 & 1936–1937*
57. SIMO KYLLÖNEN, JUHANA LEMETTI, NIKO NOPONEN
& MARKKU OKSANEN (toim.), *Kiista yhteismaista*
– *Garrett Hardin ja selviytymisen politiikka*
58. HERBERT MARCUSE, *Taiteen ikuisuus*
59. HEINRICH HEINE, *Romantiikan koulu*
60. MATTHEW B. CRAWFORD, *Elämän korjaajat*
– *Kädentaitojen ja käytännöllisen ammattityön ylistys*
61. TAPANI KILPELÄINEN, *Itsemurhan filosofia*
62. JULIAN BAGGINI & PETER S. FOSL, *Etiikan pikkujättiläinen*
63. FRIEDRICH HÖLDERLIN, *Teokset*
64. MICHEL DE CERTEAU, *Arkipäivän kekseliäisyys 1 – Tekemisen tavat*
65. ANTTI SALMINEN & TERE VADÉN, *Energia ja kokemus*
– *Naftologinen essee*
66. MICHEL FOUCAULT, *Klinikan synty*
67. JULIAN BAGGINI & PETER S. FOSL, *Ajattelun pikkujättiläinen*
68. ERMANNO BENCIVENGA, *Olipa toisen kerran*
– *52 ajattelemisen arvoista satua*
69. VILLE LÄHDE, *Niukkuuden maailmassa*
70. MICHEL DE CERTEAU, LUCE GIARD & PIERRE MAYOL,
Arkipäivän kekseliäisyys 2 – Asuminen, ruuanlaitto
71. MICHEL FOUCAULT, *Parhaat*
72. PIA HOUNI & PERTTU SALOVAARA (toim.), *Filosofi tavattavissa*
– *Ajatuksia filosofisesta elämästä*
73. VERA TRIPODI, *Sukupuolen filosofia*
74. ROBERTO CASATI & ACHILLE C. VARZI,
Ylittämättömiä yksinkertaisuuksia – 39 filosofista kompakertomusta
75. EDUARD HANSLICK, *Musiikille ominaisesta kauneudesta*
– *Yritys säveltaiteen estetiikan uudistamiseksi*

76. MESTARI ECKHART, *Jumalallisen lohdutuksen kirja*
77. TAPANI KILPELÄINEN, *Silmät ilman kasvoja – Kauhu filosofiana*
78. DAVID HUME, *Keskusteluja luonnollisesta uskonnosta*
79. FJODOR DOSTOJEVSKI, *Kulta-aika taskussa*
– *Kirjoituksia Venäjän maasta ja hengestä*
80. STEPHEN TOULMIN, *Argumentit – Luonne ja käyttö*

Tilaukset
www.netn.fi/kirjat
niin & näin
PL 730
33101 TAMPERE